

RÓZSA ÚJSÁG

Német Kiadása: Ungarische Rosen-Zeitung.

VIII. évfolyam.

2. szám.

1894. november.

Évente 6 füzet 6 műmelléklettel.

Előfizetési díj:

Egész évre 4 korona = 2 forint.

Egyes füzetek műmelléklettel 1 korona = 50 krajczár. — Egyes műmellékletek (1 zsákép) 60 fillér = 30 krajczár.

Az »Ungarische Rosen-Zeitung« árai ugyanazok.

Hirdetési díjakat lásd első oldalon.

TARTALOM:

A szabadföldi rózsatenyésztésről általánosságban. — Műmellékletünk. — Új rózsák. — A tűzpróba. — A vízajtások keletkezése a rózsákon s az azokkal való bánás módszere. — »Turners Crimson Rambler« kúszó rózsája. — A karácsony szent rózsája. — Feleletek. — Az »új« praktikus rózsaszaporítási mód.

Általános kertészet.

A chrysanthemum Észak-Amerikában. — Gombák természetese. — Műmellékletünk: Syringa vulgaris fl. pl. »Madame Lemoine.« — A növények vándorlása. — Új pöszméte: Neuwiedi legkorábbi, P. Hoppen. — Új Gladiolus. — Eryngium (Ezüstcsalán.) — Új kitarító napraforgó fajok. Helianthus perennis sp. — Scabiosa caucasica. — Trollius. — Kitarító Pyrethrum. — Élő spiraea-cserjék. — A zöldség- és főzelék-félék megőrzése télen. — Fölvívás Délmagyarország kerttulajdonosai és kertészeihez az alapítandó Délmagyarországi kertészeti egyesület érdekében. — Irodalom. — A t. cz. rózsakedvelőknek!

Kiadó és szerkesztő

MÜHLE VILMOS
TEMESVÁROTT.

RÓZSA-ÚJSÁG.

—❖— Német kiadása: **Ungarische Rosen-Zeitung.** —❖—

Megjelenik minden második hónapban, műmelléklettel és két kiadásban: magyar és németben.

Kiadótulajdonos és szerkesztő: **Mühle Vilmos.**

Hirdetések csak $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$ és $\frac{1}{1}$ oldal terére vétetnek fel; árai:

Egész oldal 1 kiadásban . . . frt 6.—	Hirdetések, melyek mind a hat füzetben közöltetnek, 10% engedményben részesülnek. (A magyar félyegdíj minden egyes hirdetés után 30 krajczár, mindkét kiadásban tehát 60 kr., mi azonban külön nem számítatik fel.)	Negyed oldal 1 kiadásban . . . frt 1.80
mindkét kiadásban . . . frt 10.—		mindkét kiadásban . . . frt 2.80
Fél oldal 1 kiadásban . . . frt 3.50		Nyolczad oldal 1 kiadásban . . . frt 1.—
mindkét kiadásban . . . frt 5.25		mindkét kiadásban . . . frt 1.80

A szabadföldi rózsatenyésztésről általános-ságban.

Ámbár az utolsó években és a rózsatenyésztés rendkívüli mértékben való elterjedése folytán a tenyésztésre vonatkozó nem egy utasítás lett kiadva, mindazonáltal bátorkodom a tisztelt olvasót tapasztalataimmal megismertetni. Bármily könnyű is a virágok királynőjének tenyésztése általánosságban, sikeres nevelése mégis folytonos figyelmes ápolást igényel.

Majdnem lehetetlen a rózsza tenyésztésére nézve határozott szabályokat felállítani, mert ez rendszeren az égaljhoz alkalmazkodik. Így például egészen más ápolást kívánnak a rózsák Csehországban, mást Stájerhonban és megint mást Délmagyarországon. Azon tenyésztési módszer, melyet déli vidékeken jó eredménnyel alkalmaznak, északi vidékeken a legkritkább esetben fog beválni. Hogy a rózsát jó sikerrel tenyészthessük, a következő főfeltételt kell szem előtt tartanunk: I. a fekvést; II. a talajt; III. az ültetést; IV. az öntözést; V. a nyesést és VI. a betakarást télen.

I. A fekvés.

A rózszaágyak vagy rózsakertek fekvése lehetőleg eléggé szabad, nem túlságosan rapos és szelaktól védett legyen. Ennyit általánosságban. Mivel azonban a körülményekhez kell alkalmazkodni, minden — még oly kicsiny téren is lehet rózsákat sikerrel tenyészteni, ha az északi és déli fekvéshez képest jól meg tudjuk választani a fajokat. Különösen figyelmeztetek azonban arra, hogy rózsákat nagy fák vagy bokrok aljába nem szabad ültetni. A legmelegebb fekvést a tea- és a noisette-rózsák igénylik; ha dél felé eső rész ültetendő be rózsákkal, mely egész napon át a napvilágnak van kitéve, csak nehezen nyiló tea- vagy noisette-rózsákat kell választani, északi fekvésre pedig, a hova kevés napfény jut, a könnyen nyiló remontans-, moha- vagy hónap-rózsákat.

II. A talaj.

A rózsának majdnem minden kerttalaj jó, csak nedves és túlságosan sziklás nem. Az összes szakemberek véleménye szerint legalkalmasabb a laza, vizátható agyagtalaj; természetesen nem szabad nélkülöznie a szükséges tápanyagokat és a nedvességet. Kitűnően nőnek a rózsák régi, földdel átkevert épület-porhanyban; míg ellenben könnyű homoktalaj a rózsatenyésztésre alkalmatlan. Lehet azonban a homokföldben, melybe rózsákat akarunk ültetni, a földet részben kiemelni és agyaggal meg épület-törmelékkel, mely már egy évig hevert együtt egy rakáson, 50 cm. mélységre összekeverni, miáltal a talaj alkalmas lesz a rózsatenyésztésre. A mi a talaj trágyázását illeti, régi, korhadásba átment marha- vagy lótrágya a legalkalmasabb, melyet tetszés szerinti mennyiségben használhatunk, mert a rózsák rendkívül sok trágyaanyagot emésztenek meg. Azonkívül a talajt minden esztendőben tavasszal, — ha a rózsák már fel vannak kötve és meg vannak nyesve, meg kell tisztítani és át-dolgozni.

III. Az ültetés.

Mielőtt egy új rózszaágyat beültetünk, a talajt legalább 50 cm. mélységnyire felforgatni és trágyával keverni szükséges. Ha már most ily módon a csoport vagy kertágy elő van készítve. — a minék már három hónappal előbb kell megtörténnie, — megkezdhető a kiültetés. Rózsákat, melyek cserepekben állnak, — lehet ugyan egész nyáron át a szabad földbe ültetni, mindazonáltal azonban inkább csak a tavaszi és őszi ültetést ajánlom. A kemény rózsák, — mint a minők a Bourbon, remontáló-, moha- és kúszó-rózsák, — őszzsel ültetendők, míg ellenben a puhák, mint a minők a thea- és noisette-rózsák, inkább tavasszal.

Az őszzsel ültetett kemény rózsák télen át meggyökeresednek és már a rákövetkező nyáron virágzásnak indulnak, míg a tavasszal ültetettek

csak gyéren vagy legalább is csak ősszel fognak virágozni. Puha rózsákat azért kell tavasszal ültetni, hogy télen át ne ártson meg nekik a téli hideg, és mivel növéskükhöz több meleget igényelnek.

A magas törzsű rózsák kiültetésénél nagyon kell arra vigyázni, nehogy sokkal mélyebbre ültessük őket, mint a mennyire földben álltak, a mit a tövön könnyen meg lehet ismerni. Nagyon mélyre ültetett magastörzsű rózsák nagyon gyorsan kezdenek gyengélkedni, sárgaságba esnek és ettől lassanként tökre mennek. Ellenben minden gyökérnemes, valamint a gyökérnyakba beoltott rózsát mélyebbre lehet ültetni, anélkül, hogy kárt szenvedjenek; egyáltalában tanácsos a gyökérnyakba beoltott rózsatöveket oly mélyre ültetni, hogy a nemes ág még kissé a földbe jusson, mivel ezen gyakran még gyökerek képződnek. Nagyobb szerű csoportok kiültetésénél még egy körülményre fordítandó figyelem, még pedig a rózsák növése. Hogy a csoportozat szép formát kapjon, sohasem szabad gyenge növési fajokat erős növések közé ültetni, mert különben sohasem eredményezünk szép formákat, a gyengébbek pedig idővel egészen kiszorulnak. E körülményre nézve több katalógus leírásában eléggé bő felvilágosítást találunk.

IV. Az öntözés.

A beültetés után a legfontosabb kellék az öntözés és minden esetre sokkal jobb a rózsákat jól belocsolni, mint a lábbal betaposni, mert bő locsolás folytán a föld sokkal szorosabban simul a gyökerekhez mint az oktan betaposás által. A nyár folyamán, ha a száraz időjárás megkezdődik, az összes ágyakat oldott trágyával kell befedni, hogy ezáltal a gyors kiszáradásnak elejét vételessék. Régi rózsacsoportoknál száraz időjárásakor nagyon szükséges az öntözés, melynek azonban nem szabad felületesen történnie és inkább hetenként egyszer, de akkor alaposan eszközözendő. Ajánlatos továbbá a rózsákat vegetációjuk és virágzásuk ideje alatt nyáron át 2—3-szor trágyalével jól beiszapolni. Trágyaöntözésre legjobb friss tehéntrágya, aprómarha- és szemettrágya, melyeket legalább is 8 nappal a használat előtt együttesen kell vízben felrakni. E keverékkel azonban csak nedves és borús napon, vagy esős időjárásban öntözendők meg a rózsák. Napfényes, meleg napokon inkább mellőzzük a trágyalével való öntözést, mert olyankor többet árthatunk mint használhatunk.

V. A nyésés.

A rózsák főnyésése tavasszal történik és nem — mint sokan állítják — ősszel. Minden rózsát meg kell nyésni, erre nézve is lehetetlen általános szabályt felállítani, mert növése és virágzóképeségre nézve majdnem minden rózsza más

tulajdonságokkal rendelkezik, melyekre a nyésésnél tekintettel kell lenni. Egy kevés fajismeret ugyan elengedhetlenül szükséges volna, lehet azonban a nyésésnél a következő szabályokhoz alkalmazkodni: erős növési fajokat gyengébben, gyenge növésiüket erősebben kell megnyesni; így pl. a Bourbon és a Remontáns körülbelül az utolsó évi hajtások 2—3 rügyéig lesznek nyesve. Le kell nyésni egyszersmind minden rózsatöről a tulságosan vékony és a görbe hajtásokat, melyek rendszeren képtelenek virágokat hozni, és ép úgy kinyesendők a középső hajtások, ha nagyon sűrűn állnak. A nyésésnél főfigyelem fordítandó a koronára, hogy szép formájúvá alakítsuk. Ha azt akarjuk, hogy tetszetős formát nyerjen, e célból a hajtás utolsó rügyét kifelé állni hagyjuk.

Tea- és Noisette rózsáknál az összes gyenge növésiüket 2 szemig nyessük le, míg az erős növésiüknek 5—6 szem hagyható meg. Ha a hosszú hajtású rózsákat is rövidre nyesnök, a növény virágok helyett csak fahajtásokat hajtana. E hibát gyakran látni a Gloire de Dijon, Maréchal Niel, Mad. Bérard, Reine Marie Henriette és más erősen növi fajok nyésésénél, melyek egészen sablonszerűen nyesetnek, úgy mint mások. Különösen a Maréchal Niel az, mely csak akkor virágzik dúsán, ha csak is a rossz, vékony és száraz hajtásaitól szabadítjuk meg, és végeit egy kevéssé megrövidítjük, mert e faj csakis régi fáján fejleszti virágjait. A hónapos rózsákat rövidre nyesik, ellenben a centifoliák, moha- és kúszórózsák nyésése legelőnyösebben a virágzás után történik, kivéve a remontáló moharózsákat.

Természetes azonban, hogy e rózsákat tavasszal, rossz elcsúfító hajtásaitól meg kell tisztítani és csak végeiken kissé megnyesni. Minden rózsát a nyár folyamán az időnkénti virágzás után többé-kevésbé meg kellene nyesni, hogy ezáltal újabb virágzásra kényszerítsük és szép formájuk megmaradjon.

VI. A betakarás télen.

Rózsáink legnagyobb részét a tél beállta előtt fagy és jég ellen meg kell védeni. A remontáló moha- és hybrida-rózsák elbirják az erős hideget és ezért csak a leggyengébb takaróra van szükségük; a Bourbon-, tea-, Noisette- és Bengal-rózsáknak ellenben 3—4-szer oly vastag burkolat kell. A legjobb védszer mindenesetre a földbe vagy homokba való eltevés. E mellett is sokra kell ügyelni, úgy, hogy a magas törzsek minden esztendőben egy és ugyanazon irányban fektettesenek, hogy a korona, ha lehetséges, mindig valamivel magasabban fekdjék; a puha, gyenge rózsák lombját a betakarás előtt le kell nyesni, mert különben a hajtások a takaró alatt fekete foltokat kapnának vagy rothadásnak indulnának.

A hol a földdel vagy homokkal való betakarás nem volna lehetséges, ott ajánlatos ezt fenyőgalyakkal, kukoriczaháncsesal vagy lombbal eszközölni, a lombot azonban csak akkor szabad a rózsákra traktálni, mikor száraz és ha már a föld kissé fagyos. A legrosszabb takaró anyag a trágya vagy nedves lomb. Kemény, hónélküli télen tanácsos a földet is, melybe a rózsákat raktuk, könnyű lombréteggel vagy félig erjedt trágyával befedni. A rózsaszlopokra vagy piramisokra, valamint a fákon, lugasokon vagy más tárgyakon alkalmazott kúszórózsákat, — hogy az őszzsel való fáradságos lebontást és a feltűzést tavasszal megtakarítsuk, szintén lehet tülevelesek gallyjából, kukoriczaháncsból vagy kákából készült lepellel befedni.

Nemcsak a rózsza koronája érzékeny a hideggel szemben, hanem a vad törzs is. Ámbár a vad törzsnek a fagy nem szokott ártani, lehajlított állapotában a kéreg megfeszülése folytán mégis bizonyos mértékben érzékeny lesz, minek következtében könnyű burok válik szükségessé különösen a jég ellen. Fiatal törzsek, melyeknek héja még nem kergesedett el, gyakran tönkre mennek, míg az oltott ág épségben marad. Egyszerűen megkötözik szalmával, kárával, vagy be lesznek fedve tülevelűek gallyjával.

Hanzel Albert,
főkertész.

Műmellékletünk.

Erzherzog Franz Ferdinand. (R. indica odorata.) Tenyésztője: Soupert és Notting. — A 93. évfolyam egyik legbecesebb ujdonsága. Már többször értekeztünk róla elismerőleg s ma határozottan állítjuk, hogy e válfaj a hajtásban ép oly kitűnően beválik, mint a szabad földben. Ha hajtadjuk, szép bimbói és virágai, hosszú, karcsú, kecses, szárazon lengenek, virágszirmai többféle színváltozást mutatnak, illata kellemes, de könnyű. A szabadban, hol erőteljesen nő s dúsán szétágaskodik, egész természetben bokrosabb; a színek határozottabban érvényesülnek, anélkül, hogy változásnak alá lennének vetve, illata pedig pompás. — A nagy, jól telt, basarózsasalakú közepű virágok, széles végszirmokkal, baraczkyszerű rózsaszínűek sárga alapon és karmin mázvírősek arany-sárga árnyékolattal a közepén. A virágok gyakran úgy tűnnek fel, mintha ezüst fátyollal lennének fedve s ez esetben rózsaszínű középpel bírnak; némelykor meg egész sötétsárgák piros foltokkal s piros vonásokkal a szírom hátlapján. Mi az ilyen változásokat azonban csakis az üvegházban észleltük, míg a szabadban mindig egy és ugyanazon színű.

Albertine Borgnet. (R. indica odorata.) Tenyésztője: Soupert és Notting. — A hajtásban sok örömet fog szerezeni e faj a kertésznek. A növény erőteljesen fejlődik az üvegházban; mályva-

sárga, zölde közepű virágai a közép nagyságnál valamivel nagyobbak; közepük tömvetelt, bimbói szép alkatúak s rendkívül kecsesek. Meglepő dús virányt fejleszt s egyes virágai sokáig tartósak és jóillatúak. — A szabadban sinylődik; bár hozzá kell tennünk, hogy ezt mindeddig még nem szabad állandó tu'ajdonságának tekintenünk, mert a múlt nyáron akárhány, különben erős növési rózsafaj pusztult el a szokatlan hőségben. — E tekintetben tehát befejezett eredményről nem szólhatunk, de hajtásra melegen ajánljuk e fajt.

Új rózsák.

Mme Eugène Resal. R. bengalensis. (Pierre Guillot.) Bokra erőteljes, könnyen virágzik, erősen szétágazó; lombzata vörös és fényes, a hosszúra nyúlt bimbók kapuczinus pirosak narancsszínű alapon. Virágja nagy, majdnem telt, kétszínű: kapuczinus-piros vagy élénk kínai-piros narancsszínű alapon, a rózsaszínt érintőleg. Pompás válfaj. Mme L. Messiny-től származik, de ezt szungazdagsága által felülmúlja. Csoportozatoknak gyönyörű.

Mme la Duchesse de Lorge. R. hybrid remontant. (Vigeneron fils Suer.) Bokra erőteljes, lombzata szép, sötétzöld; virágja igen nagy, tömött, csészealakú; jól nyílik és szép világos rózsakárminszínű. Kitűnő illata van. Rendkívül gazdagon virágzik, nagyon szép; a szép Vigeneron Elisabeth-rózsától származik, melytől erejét, virágzadagságát és formászepségét nyerte.

Monsieur Clerc. R. bourbon. (Vigeneron fils Suer.) Bokra erőteljes, lombja szép, sötétzöld virágja nagy vagy középszerű, teli, élénk, bársonyszerű piros színű. Rendkívül gazdagon virágzó, nagyon szép faj, hosszúkás bimbókkal, mely a kötészetnél nagyon keresett. Származik a Mistress Bosanquet és a Général Jacqueminot keresztezéséből.

A Soupert és Notting czég tenyésztései:

Princesse Ouroussoff. Thea. Bokra erőteljes, virágja nagy, teli, szép alakú. Színe kínai-rózsaszínű dűnyesárgás hússzínű árnyalva. A Paul Nabouhand és Madame Falcot keresztezése.

Souvenir de Ferike d'Antonovics. Thea. Bokra erőteljes, tömött növési, virágja közép nagyságú, nagyon teli. Színe tejfehér. Kitűnő virág. — Madame Maurin és Marie Lambert keresztezése.

Eduard von Lade. Thea. Bokra erőteljes, kitűnő ellentállási képessége van; virágja igen nagy, teli, hajnalrózsaszínű, közepe inkarnatszínű; a virágok hátoldala selymes, világos kárminrózsaszínű. Comte de Sembui és Socrates keresztezése.

Princesse Marie de Roumaine. Thea. Bokra erőteljes, virágja nagy, teli, szép alakú, széles körített szirmokkal, színe tejszínfehér, gyengéd rózsalakk

színnel árnyalva, közepe nagyon világos czinnober-színű. Madame Nabonnand és Souvenir d'un ami keresztezése.

Harry Laing. Thea. Bokra erőteljes, virágja nagy, teli, szép alakú; színe világos orániai-rózsaszín, közepe hajnalpiros, a szirmok hátoldala hússzínű. Earl of Eldon és La Florifère keresztezése.

Comte Chandon. Thea. Bokra erőteljes, virágja nagy, teli; pártaleveleinek színe lakksárga, közepe fényes chromsárga; egyike a faj legrikítóbbjainak. Lutea Flora és Coquette de Lyon keresztezése.

Árúsító Soupert & Notting:

Marie Hartmann. Remontáns. (Hartmann.) Bokra erőteljes; virágja nagy, teli, alakja szép, színe bősönös vérpiros, cinnobervörössel árnyalva; illata centifoliaszerű; dús virágzású.

A tűzpróba.

Dr. Kaufmann Ernő 61.

Az időjósok méltán nevezik Magyarországot az időjárás szélsőségek honának, mert eltekintve azon hirtelen bekövetkezni szokott hőmérsékleti ingadozásoktól, melyek itt különösen tavaszkor és nyár végén észlelhetők, az időjárás viszonyok egy és ugyanazon időben is homlokegyenest ellenkezhetnek egymással az ország különböző tájékein. Ilyen szeszélyes volt nálunk az iméat lezajlott nyár is, mely az ország egyes részeiben valóságos szaharai tüzzel és szárazsággal árasztotta el a vidékeket, míg máshol jótékony esőzések boldogították az anyaföldet. Így például Pécs és környéke valóságos csapásnak volt székelye, mert július hónaptól kezdve október elejéig, tehát három hónapon át, jóformán semmiféle csapadék sem volt, sőt volt idő, midőn forró szelek következtében hat héten át egy csepp harmat sem jelentkezett, a forróság és szárazság pedig oly magas fokot ért el, hogy a vidékről a foglyok és a fürjek kivándoroltak. Nem is szükséges tehát felemlítenem, hogy a növényzet ily mostoha viszonyok közt oly nagy fokban visszamaradt, hogy a kapás növények még azt a magot sem hozták meg, mely a földbe vetetett, takarmány pedig egyáltalában nem is termett.

Ez a szárazság igen érezhetően mutatta hatását a rózsák fejlődésére is, elannyira, hogy néhány öregebb rózsát, mely nem lett öntözve, teljesen kiszáradt.

Ily szárazság nagyon alkalmasnak látszott tehát arra, hogy a múlt évben forgalomba hozott Rugosa-hybridáimat e tekintetben is kiismerhessem. A kísérletre szánt törzsek három éves félmagas, caninára szemzett igen erős rózsátok voltak s ezek semmiféle öntözésben sem részesültek, ápolásuk pedig csupán a kiburjánzó vad hajtások eltávolítására s a lenyilott véghajtások lemet-

zésére szorítkozott. Nézzük most az egyes fajokat, hogyan állották ki e hosszas forró száraz nyarat, mit méltán lehet e rózsák tűzpróbájának nevezni:

Tamogled. — Kitünő első virágzatot adott s július elején még türethetően remontált is. Ez időtől fogva nem virágzott ugyan többet, de szép üde lombzatát egész nyáron át pompásan megtartotta. Ez a rózsza tehát egészen jól beválik parkok és köztertek díszítésére.

Hargita. — Rendkívül gazdag tavaszi virágzatot hozott és még júliusban is kitünően remontált, ez után azonban csak meddő hajtásokat hozott, melyek végein a lombzat augusztusban lisztharमतot fogott. Igen valószínű, hogy ez a rózsza is jól viselkedett volna a forróság iránt, ha első virágása után hajtásait kissé erősebben visszanyestem volna, mert a múlt évben erősebb nyésés mellett még szeptemberben is szépen virágzott.

Jelina. — Némileg elkorcsosult virágzata, amúgy sem igen jó számításba, a mi pedig szép sűrű, fényes, erős, állandó lombzatát illeti, valóban remekül viselte magát. Ez a rózsza mint lombfácska, szép tömött, erőteljes gömbös koronájával s állandó sötét, sajtyszerű lombzatával, méltó díszére válhatnék a legelőkelőbb díszkerteknek is.

Cibles. — Egész nyáron át szorgalmasan megújította gyér virágzatát s csak augusztus végén fogtak némi penészt végső gyenge hajtásai. E rózsza is bővebben virított volna, ha első virágása után erősebben visszanyestem volna. Kár, hogy koronája kuszált és laza s így magas vagy félmagas nemesítésekhez nem való. Gyökérnyakra nemesítve azonban feltünő, erős, vad kinézésű bokrokat alkot, bimbói pedig vetekednek bárminő elsőrendű thearózsa bimbóival.

Vihorlát. — A felsorolt öt Rugosa-hybridak gyöngye, mert bár egyszerű virágokat hoz, egész nyáron át szakadatlanul és bőven virított, úgy hogy most, október 6-án még mindig telve van szép sötét, kárminpiros virágokkal, szép lombzata rendkívül nagy állandóságot mutat, pompás gömbös zárt koronájával pedig már messziről feltünik. Ez a rózsza is nagyon megkívánja az ollót s ha elvirított hajtásai szorgalmasan s kissé erősebben visszanyestetnek, május végétől esetleg novemberig soha sem látható nyíló virágok nélkül. Szébb, keményebb és hatásosabb rózsát parkok és köztertek díszítésére már nem is képzelhetek magamnak.

A vízajtások keletkezése a rózsákon s az azokkal való bánás módszere.

„Möller német kertész ujság“-jának 29. számában Klein Henriktől Jusowkában (Dél-Oroszország) egy cikk jelent meg a fentirt kérdéstről, melyet a következőkben szösz szerint közlünk. Többszörösen

hozzánk intézett kérdésekre e cikk teljes felvilágosítást ad:

„A rózsá, melynek tenyésztését évszázadok óta jó tulajdonságai miatt magasra becsülik, a nyugalmat kívánó növények közé tartozik és külsejét teljes nyugalom mellett megváltoztatja. Ez utóbbi körülményt különösen akarom kiemelni, mert nyugalomra minden növénynek, általában minden lénynek és teremtménynek van szüksége, mely belülről kifelé növekedik és nagyobbodik.

A növekedés befejeződése és újjákezdődése közötti időtartamot nyugalomnak nevezzük. A pihenési idő a növényre nézve a belső fejlődésnek, azon szilárdabb alkatrészek gyűjtésének és lerakásának ideje, melyekre szüksége van, hogy kifelé nagyobbodjék vagy növekedjék, vagyis, hogy hajtson és virágozzék. A rózsá csak úgy fog hajtani és virágozni, ha időt engedünk neki szilárdabb anyagok gyűjtésére és lerakására.

E szilárdabb alkatrészeket (tartalékanyag) a víz feloldja, a víz tehát a fejlesztő erő; ha a vizet a növényektől egy bizonyos mértékben elvonjuk, pihenés áll be. E pihenést fagy, de forróság vagy száraz levegő is előidézheti.

E belső ténykedések minden kertész előtt ismeretek és hogy utóbbi időben figyelmes tanulmány tárgyává tettek, bizonyítják a rózsáüzdészet terén elért nagyszerű eredmények.

Épenséggel nem állítható ez azonban a szabadföldi rózsákról s ezek tenyésztéséről. Itt még egy hibát követünk el, a mennyiben az alaptövekkel nem bánunk rendszeresen, daczára annak, hogy ugyanazon szükségletekkel bírnak, mint a tenyészrózsák.

Tekintsük csak nemesített alaprózsáinkat, azt látjuk, hogy első virágzásuk után, tehát június végén a nap és forró szelek nyári pihenésre kényszerítik őket. A gyökerekből ömlő nedv vízrézeit részben a likaokon át adja le, megsűrűsödik, tehát gazdagabb szilárd anyagokban, és a növények ezek segítségével fejlődnek; a fa érik, a rügyek túlérnek és a növény pihen. E pihenés azonban a rózsának csak földfeletti részére szorítkozik.

A gyökerek szünetelés nélkül tovább működnek, és itt fölösleg támad vízrésekben. Hogy a többi vízréseket értékesítse, a rózsá vízajtásokat hoz létre. Ha ez első eltávolítjuk, a rózsá létrehoz egy másikat, azután harmadikat stb. és a tovább következőkkel legjobban vízajtásoknak nevezhetők. Ha az összes jelenlevő földalatti rügyeket és hajtásokat eltávolítjuk, a fölösleges víz egy része a metszslapon át a szabadba jut; e töredék azonban oly csekély, hogy figyelembe sem jöhet. Sőt inkább kényszerítjük a vízréseket, hogy a rózsá felső részeibe hatoljanak, a mi azonban nagyon nehezen megy. Habár a fellelő hatoló nedv az erősebbik, mert nagyobb mértékben van jelen, az ellenfél, t. i. a rózsában levő nedv a vízrések leadása

folytán nagyobb súlylyal rendelkezik. E körülményt egy torlaszszal vagy erőddel lehetne összehasonlítani, melynek bevétele egyedül a külső körülményektől függ. E torlasz az oltás helye. Hogy mily nehezére válik a felhatoló nedvnek a nyári pihenés után az oltás helyén áthatolni, legjobban bizonyítja azon körülmény, hogy ez a törzsbe bepréselve, minden rajtalevő — szabad szemmel gyakran nem is látható rügyeket hajtásra kényszeríti. Nem ez volna azonban az eset bizonyára, ha a nedv akadálytalanul hatolna át az oltási helyen.

Ezen harcz, melyet egyes egyedül a kertész okoz mindazon szervek megszüntetése által, melyeket a rózsá fölösleges vízrézeitől leendő megszabadulása céljából fejleszt — határozottan a rózsá egyik vagy másik részének megbetegedésével végződnek, ha a mindent kiegyenlítő természet nem jönne segítségül. Erős őszi eső, melynek folytán a hőmérséklet leszáll és a légkör nedveséggel telik meg, a rózsá belső küzdelmét megszünteti.

A rózsá nem bocsájt ki vízréseket, hanem inkább felvesz ilyeneket; a rózsákban levő nedv folyékonyabb lesz és a gyökerekből feláramló nedvnek kevesebb gátat tesz útjába, emez a koronába jut és feloldja a tartalékanyagokat; a rózsák általa épülnek kifelé, hajtának és virágoznak.

És most kérdezem: Mért távolítjuk el mi kertészek az éghajlati viszonyokra való tekintet nélkül a nemesített rózsára nézve oly fontos szerveket, a vízi hajtásokat. Ha e kérdés tétetnék elém, a következőkép felelnék: Szárazságnál, forróságnál és száraz talajban a nemesített rózsá nem fog vízajtásokat létrehozni; de ha mégis beállna ez eset, úgy el kell őket távolítani. Ha a rózsá földfeletti része ki van téve a szárazságnak és forróságnak, de a talaj nedves, vagy ha az utóbbit aláültetés végett meg kell loesolni, akkor egy vagy két vízajtást nedvesség levezetése céljából meg kell hagyni. Ha a talaj nedves és a légkör a nyári hónapokban kisebb mértékű nedvességet mutat, úgy, hogy a rózsák folyvást hajtának és virágoznak, akkor csak nagyon kevés, vagy épen nem fognak vízajtásokat létrehozni. De ha mégis létrehoznának vízajtásokat, akkor ezeket csak azon esetben hagyjuk meg, ha a fának és a rügyeknek nagyobb mérvű kihajtását czélozzuk.

Eddig terjednek az én, illetve egy praktikus ember tapasztalatai.

„Turners Crimson Rambler“ kúszó rózsá.

A nyár folyamán elég alkalmunk volt ez újdonság minőségéről tapasztalást szerezni.

Mindazon dicsőítésnek teljes mérvben méltó, melyről angol és később német szakfolyóiratok zengedeztek, beváltak a hozzá fűzött remények. (Lásd a VII. évfolyam 3. és 5. számát.) Nagyszerűen fejlődik; egyévi hajtásai egész 3 méter hosszúak s a még egész fiatal növények is figyelmet gerjesztő

módon nyílnak. Fénylő zöld lombozata korár. mutatkozik s frissége feltűnő. Az egyes félig'elt virágok még a nagy hőségben is megtartják rózsavörös színüket.

Mint kúszó rózsza nagy keresettségnek fog örüvendeni s mivel a hideg ellen teljesen érzéketlen, főlegessé válik takarása s a tavasszal újból való felkötése. Használható továbbá mint pyramis rózsza, mint magasabb bokorrózsza, de horgolva szegélynek is és a ezeréptenyésztésben mindenkör elsőrendű díszítőnövényként fog szerepelni.

A karácsony szent rózsája.

Irta : **Hanusz István.**

Jerikói rózsza néven ismeri őt a világ, a botanikusok műszótárában pedig *Anastatica hierochuntica* a neve, — holott tulajdonkép sem rózsza, sem Jeriko palesztinai város környékén nem honos, mind vezeték mind keresztnévét tehát illetéktelenül viseli. Mivel azonban a karácsony ünneplésnél egyre tágabbelterjedést és alkalmazást lel, karácsonyi rózsának méltóbban nevezhető e sajátzerű magatartású délvidéki növény, mely bár Európában szabadon seholsem tenyészik, különleges volta miatt mégis egész önálló irodalmat teremtett magának.

Ez a nagyon ágbogas, egynyári növény Egyiptomban szórványosan, de Arábiában, Szíria, Palesztinában és Kisázsia déli partjain sűrűn kerül szem elé. Homokos talajt kedvel. Emery szerint régi kőfalak és sziklákon is tenyészik. Állítólag föllelhető Dél-Ausztráliában is, hová alighanem vitték. Csak a múlt században történt e régesrég idők óta babonás módon tisztelt növény virágainak tüzetesebb megvizsgálása, de azóta fogy is a fölöle táplált csodás balhiedelem, a vallásos kegyelet azonban iránta közömbös aligha lesz valaha.

Külsőjét tekintve a nálunk általánosan ismert pásztor tarsolyhoz (*Capsella bursa pastoris*) hasonlít; illat nélküli apró keresztes (crucifera) virágai vannak 15–20 cm. magas száron, mely fiatal korában szétterült sörteszörős, vénségében megfásodik, simára kopik, ágai különösen száraz időben rostélyos gömbbé zsugorodnak össze, nedvesség fölvetelénél ellenben kiterjeszkednek, miért *Anastatica* nevét az anastasis (föltámadás) szótól nyerte. Az olaszok a közép századokban *Amomum rosa santa Maria* és *Anastasia* néven ismerték. Jerikói rózsának nevezi a magyar nép a *Lonicerát*, e szép virágú kerti bokrot, noha az nem keleti eredetű, de hozzá semmi természet-föltött dolgot sem fűz.

Az *Anastatica*-nak gombolyaggá zsugorodott állapota az, melyben világszerte jerikói rózsának nevezik és ezen alakjában nemcsak a Szentföld zarándokai hordják szét mindenfelé, hanem szárnyára kapja a szubtropikus nyárnak száraz, forró

szele és messze tájakra gördíti el még könnyebben, mint nálunk a ballangót (*Salsola*) vagy az iringót (*Eryngium*, a nép nyelvén ördög szekere) Alföldünk mérhetetlen dűlőin; úgy hogy nyugalmat és üdülést csak ott lel, a hol nedves talajra kaphat vagy páradús légrétegben fürödhet, mert ott vízszívó természete nemcsak arra képesíti, hogy ágait kibontsa, hanem még olykor arra is, hogy újra gyökeret verjen. Kisázsia partjairól besodorják a hegyi szelek a tengerbe s a hajósok onnan halászszak ki.

Anastatica hierochuntica.

Noha pohár vízbe téve kinyílik is a virága, de növekedni nálunk nem szokott, mit a mi tavi nefelejtsünk (*Myosotis palustris*) gyakorta megtesz, ha koszorúba fonják és tányérvízbe helyezik; annyit azonban élet-funkciói folytatásában a karácsonyi rózsza is végez, hogy kihullatja magvait, ha azok megérésökhöz esetleg már közel voltak. Sőt azt is mondják fölöle, hogy vagy 10 napig üde marad és apró levélkéket növeszt, de vele ki is meríti magát teljesen; bármédig hagyják vízben, onnan új növekedésre táplálékot meríteni nem bír.

Azelőtt csak karácsonykor tették vízbe, hogy új életre költse, mert az volt a hiedelem fölöle, hogy csupán ekkor éjjel nyílik föl. Ha nem félték volna attól, hogy e virág varázsát megtöri a kandi tudásvágy, rájöttek volna régen, hogy kinyílik máskor is, mihelyt vízbe jut és megszáradása után többször ismételtő rajta a mütétel. Produkálták

is az arabok 1873-ban a bécsi világtárlaton unalomig; kifeselése ideje mintegy 45 perc.

Mivel e különleges magatartású növény a kereszténység, zsidóság és mohamedanizmus szemében megszentelt hirben álló helyeken otthonos, csakhamar különféle rendkívüli ható tulajdonságokkal ruházta föl őt a vallásos rajongás, mely körülmény azután keresett árucikké avatta a jerikói rózsát; különösen az a sajátsága is, hogy vízbe téve ágai kibontakoznak, és mint némely zarándokok állították, azt még pirosra is festi. E mellett kimagyarazza az álmok jelentőségét, be hagy pillantani a jövőbe, a kinél pedig ki nem nyilik, az meghal.

Ilyen hirre különösen a kereszties hadjáratok idején kapott, midőn az exaltáció bűvös erőt kapcsolt mindenhez, a mi csak Palesztinából származott. A lovagok arannyal fizették, mert a ki szert tehetett rá, mentve volt minden nyavalyától; sőt még azt is tartották felőle, hogy a házat a villámütéstől megóvjá.

Az izraeliták mondája a jerikói rózsáról következő: Midőn át akartak a Jordánon kelni, hogy az ígérlet földét elfoglalhassák, azt a pentot kellett először elfoglalniok, a mely a tartományon uralkodott és ez a rózsákkal elárasztott Jerikó volt. Vezérük Józsuá az Úrhoz fordult segélykérő imájával és a 7-ik éjszakán látomása volt. Sötét gombolyagot vett észre, mely előle a Jordán felé futott; alig ért azonban az a szent folyóhoz, midőn trombitahangok harsogása mellett ketté válakozott annak árja s a folyton növekedő gombolyagot átengedte gördülni szárazon; megpillantotta utóbb abban Jerikó falait, a mint egyszerre összeomlottak. A vezér az átomlátást isteni jelnek magyarázta s reményelt szívvvel ment napkeletkor a szent frigy sátra elé, hogy reggeli imáját elvégezze. És ime a szél épen olyan sötét, száraz gombolyagot sodort eléje, a minőt álmában látott; térdre esett, hálaimát rebegett az Úrhoz, fölemelte a gömböt s vele harcossai elé lépve elmondta sejtelmét. A 7-ik napon a Jordán szent vizébe mártotta s a mint a gombolyag föl pattant, a folyó vize is ketté vált, ő átvezette seregét és ostrom alá vette a várost; midőn pedig annak bástyafalai a trombita szóra összeomlottak, a száraz ág pompás rózsává feslett kezében. Ő nevezte el jerikói rózsának hálából, mert segítségére volt a folyón való átkelésnél és a város elfoglalásában.

Svájczban nagy kelendőségű a jerikói rózsá és azt tartják felőle, hogy legfőlebb 2-3 példányból származik mindannyi, a hány ott mint kegyelet tárgya gondos ápolásban részesül. Hogy ott kivált protestáns családok körében van elterjedve, talán abban is kereshető az oka, hogy az az izetlen mende-monda kelt szárnyra, mintha ki sem nyilna

olyan házban, hol Kálvinnak valamely követője lakik. Elejénte csak kereskedők hozták Keletről Európába, utóbb a zarándokok a legkülönbözőbb módon cifrázott példányokat vásárolták a Szentföldön össze, hogy velök emlékül barátaiknak kedveskedjenek csakúgy, mint az izraelita mannával, a Tamarix mannifera eme váladékával. Ma Kiew természeti bőven és azt hieszteli mellé, hogy e virág ma már Jerikó közelében teljesen kiveszett. Daczára, hogy ma alig van ritkasággyűjtemény, melyből hiányoznék, mégis mint Göppert beszél, Németországban olykor 20 tallért is elkértek darabjáért nem épen régen; az 1873-iki világtárlatra Bécsben azonban akkora mennyiséget állítottak oda az élelmes szentföldi arabok, hogy elég olcsón hozzá lehetett jutni.

A cumberlandi hercegnő (volt hannoveri királyné) birtokában van egy példány, mely ékszerül is szolgál; erről Ehrenberg, ki Kelet flórájával nagyon ismerős volt, azt a véleményt adta, hogy nem egyéb, mint egy délafrikai jégvirágnak (*Mesembryanthemum*) magbeczője, melyet hazájában csakúgy neveznek jerikói rózsának, mint a *Lycopodium* (*Selaginella*) *lepidophyllum* Mexicoban. Ennek a virágtalan növénynek vándorrózsa is ott a neve. A Kandia szigetről forgalomba hozott jerikói rózsá (*Mesembryanthemum trifolium*) melyet az angolok everlasting rose néven kedvelnek, tölgymakk kicsinyességű harna szöszös gubóvá zsugorodik össze, de langyos vízben szép csillaggá feslik ki.

Mivel az *Asteriscus pygmaeus* Coss. et Dur még érzékenyebb a levegő nyirkossága iránt és sárga virágait hamarabb kinyitja, mint maga az *Anastatica*, több joggal tekinthető a középkori zarándokok jerikói rózsájának; sőt több francia régi család czimerében nem az *Anastatica* képviseli a jerikói rózsát, hanem az *Asteriscus Mönch.*, mely a Szaharában, Egyiptomban és a Szinai félszigeten, a hol a 10 parancsolat kelt, otthonos fészkes virágú cserje.

Leirja Leonhardi a Svájczban igen régi karácsonyji virrasztást (*Vegliare alla rosa del sanso Natale*), melynek ünnepelt középpontja a jerikói rózsá. A Poschiavo völgyben karácsony estéjén, úgy mond, a családok minden tagja asztal köré gyülekszik; szépen föl van az terítve, közepén égő gyertyától körülvevett edény áll, annak langyos vizében a jerikói rózsá. Karácsonyi énekek és vallásos beszélgetések közt várják kifeselését, mely éjjél tájt történik meg, 4-szer akkora lesz és jelzi a karácsony beköszöntését. Örömdal zendül föl ekkor az ajkakon és bele méltóságos komolysággal zúg a Szent-Viktor tornyának öreg harangja, hogy Poschiavo lakóit a Világüdvözítő szent születésére emlékeztesse.

Feleletek.

1. kérdésre. Tudomásunk szerint az olajrózsák átültetése Magyarországon csak nagyon kis mértékben történik és többnyire csak 2–5 példányra szorítkozik. Az olajrózsákra vonatkozólag tehát határozottan nem lehet mondani, de azon meggyőződésben vagyunk, hogy ilyenmű ültetések, ha nagyban eszközöltetnek, feltétlenül jó eredménnyel járnak, ezt pedig onnan következtetjük, hogy a két legjobb olajrózsafaj, *Rosa damascena* var. *trigintipetala* és *R. dam. suaveolens* Magyarországon mindenütt pompásan tenyész, dús fát hajt és virágzadagságra nézve nem hagy fenn kívánni valót. A virágoknak nagyon kellemes, — ha úgy lehet mondani — zsíros, nehéz illatuk van, a mi bő termésnek a jele.

A nyert rózsaoaj biztos vevésre akad és mi szívesen járunk Önnek ez ügyben kezére. Olajrózsákat szállítanak: National-Arboretum Zöschén, Niemetz W. F. és Mühle Vilmos Temesvárott. Utóbbi cég különben utasítást adott bulgáriai képviselőjének, hogy közvetlenül a Sipka-szorosból szerezzen neki nagy mennyiségű olajrózsát, és e behozatalt a legközelebbi időre várja.

2. kérdésre. Erre nézve az I. szám 3. oldalán találja a legjobb felvilágosítást.

3. kérdésre Legegyszerűbben úgy járunk el, hogy a rózsabogyókat egy hordóba öntjük és ezt vízzel megtöltjük, tartalmát naponta 2–3-szor felkavarjuk és ezt 2–3 hétig folytatjuk; a húsos részek teljesen le lesznek válya és részben rothadásba mennek át. Azután még átszűrjük a tartalmat egy szitán, megtisztítjuk a magvakat és azután rögtön a földre rakjuk őket. Tavasszal már 50–60% meg-
rügyesedett; a többi nemsokára követi.

4. kérdésre. Leginkább a francia kertistylust használják rózsakertek alkotásánál; tudniillik az egyenes és körvonalok helyes egymás mellé sorolása által hatásos összhangzatot hoznak létre. A legjobb eredményt és hatást érünk el, ha az egyes kisebb csoportokat csakis egy rózsafajjal beültetünk. Beszegélyezésre legjobban használunk *Buxus sempervirens*-t. A főcsoportba magastörzsű rózsákat ültetünk, szép *Maréchal Niel* vagy gyászrózsával közepén. Következnek a középmagas rózsákkal beültetett csoportok, melyeket alacsony rózsák bevégeznek.

Szakadatlanul nyiló csoportrózsáknak nevezhetők a következő fajokat: *Hermosa*, *Fellenberg-Red Set*, *Cramoisie supérieure*, *Souvenir de la Malmaison*, *La France*, *Clothilde Soupert*, *Général Jacqueminot*, *Grace Darling*, *Duchesse Mathilde*, *Mad. Olga*, *Ernest Metz* stb. Magas törzseken *thea*-fajok elvitáztatlanul a legszebbek és legjobbak.

5. kérdésre. Pár év előtt a polyantha-alanyokat favorizálták, de valószínűleg inkább újdonság, mintsem a valódi érték kedvéért s a tett tapasztal-

talatok megint csak a canina-alanyhoz visszatérni kényszerítettek. A polyantha-alanyra oltott rózsák nem fejlesztenek kellő hajtásokat s kevésbé ellenállóképesek mint általánosságban híresztelve volt.

6. kérdésre. Rózsaojtógalyakat fagymentes, egyenlő hőmérsékletű, felig sötét helyen tetelünk át legbiztosabban, hol a hőmérő +1° R. mutat. E helyen pár deszkából szekrényt állítunk fel, melyet homokkal telítünk, melybe a galyakat vízszintesen betesszük s homokkal fedünk.

Az „új praktikus rózsaszaporítási mód“

mely Hamburg mellett Bergedorfban adatott ki, bizonyára Magyarországra is jutott. A Rózsa-Újság azon tisztelt olvasóinak, kik ezen módszert még nem kísérelték, szándékozok tapasztalataimról jelentést tenni:

Hogy e csodamódszerről meggyőződést szerezzek, vajjon mégis vezet-e eredményhez, eljártam, magamat szigorúan az utasításhoz tartva következőkép: A *Centifolia*, *moha*, *polyantha*, *bengál*, *thea*, *thea-hybrida*, *Noisette*, *Bourbon* és *remontant* rózsából vettem 12–15 dugványt teljesen megérett hajtásokból, mindegyik fajt külön-külön összekötöttem, tiszta kútvízbe mártottam és a már előzőleg előkészített, kimosott, még teljesen nedves vászondarabokba betakargattam, a csomagokat pedig jól elzárt ládába*) tettem, még azt is nedves zsákkal körülvettem s a teljesen világos rózsapinczémnek egyik sarkába állítottam, melyben azon időben (július 23-án) még az előirt hőmérséklet +10–15° R. is uralkodott.

Augusztus 7-én — tehát éppen 14 nap múlva — felnyitottam a ládát, nedves borítékától megszabadítottam az egyes csomagokat s reméltem, hogy a gyökeres dugványokat kiszedhetem. De nem úgy vala.

A dugványokon hagyott levelek még mindannyian frisszöldek voltak, a metszfelületek pedig csak nagyon csekély képződését mutatták a callusnak; gyökerekről nyoma sem volt látható. A vászondarabokat tehát újból kimosattam, s a dugványokat óvatosan betakargattam, hogy 8 napra rá újabb vizsgálatot tehessek. Ez pedig — mint előrelátható volt — még kevésbé volt kedvező. A levelek legtöbb része lehullott, némelyek rothadásba is mentek át s a callusképződés mi előléptést sem mutatott. Ezen második szemlélés után bátran ki lehetett volna dobni az egész tartalmat, de a kíváncsiság arra ösztönzött, hogy újra tegyem a ládába és egy 8 nap elmúltával való harmadik szemlélésnek alávessem. Ennél nem csak azt észleltem, hogy a levelek teljesen elrothadtak, de a dugványok is elrothadtak s csak a *La France* egyik dugványa gyökérhegyecskét tolt elő.

Kedvezőbb eredményt még a neimes szerző, ki a bevezetéssel együtt legkisebb alakú 5 oldalt igénybe vevő füzetecskéjét 3 márka 50 fillérért eladja, sem érhetett el, mi azonban vissza nem tarthatta, hogy „üzletet“ ne csináljon s csak kíváncsi volna, hogy minél kevesebb egyének mennének neki lépre.

Langensalza.

Wesslhöft J.

*) Az utasítás ugyan hordót ír elő a dugványok felvételére, de az bizonyára mit sem változtat a dolgon

ÁLTALÁNOS KERTÉSZET.

A chrysanthemum Észak-Amerikában.

— *Mühle Árpád.* —

Három virágfaj uralkodik jelenleg egész Észak-Amerikában, és varázsuk körében tartanak minden növény- és virágkedvelőt. Első sorban a mi regékkel körülszótt és dalokkal ünnevelt, örökké ifjú virágkirálynőnk, a rózsa — aztán a mi kedves mindenütt szívesen látott virággyermekünk, a szegfű, és a harmadik a virágzó szövetségben, az exotikusan előkelő és oly kecsesen excentrikus Chrysanthemum, csodás virágjaival, Japan távol virágkertjéből. Valami különleges költészet fonódik e növény köré — ámbar nem az a költészet, mely oly öntudatlanul s mégis annyi édes, benső bizalom érzetével tölti meg szívünket mint a rózsánál vagy szegfűnél — hanem költészet, mely idegen hangokon, ritka dallammal szól kedélyünkhöz, oly valami különös a saját nemében, különserű a szépségében. Az amerikaiak élénken lüktető fogékonysága ez idegen csodagyermeket mint saját két kedvence méltó társát ismerte fel és biztos otthont adott neki.

Minden kereskedelmi kertészet odaát tenyésztí rózsáit, szegfűit, chrysanthemumjait. Utóbbi növény pénzthozó, magát kifizető forrásnak bizonyult; ezért nagy tenyészkeszletről és tenyészhelyről van gondoskodva. E növény szaporítása odaát december-január hónapokban történik, de csakis nagyon erőteljesen kifejlődött gyökérhajtásokból. Minden más hajtás elsőrangú tenyésztéshez hasznavehetetlen. A dugványok, melyeknek alsó leveleit eltávolítjuk, a szaporító házban homokba jönnek, közel a világosságához, de minden különös ablakfedő nélkül. Az ehhez használt homok többnyire öregszerű és más földanyagtól mentes; a dugványok metszése éles késsel eszközöltetik, a dugvány maga nem vétetik nagyon hosszúnak csak erőteljes vaskos gyökérhajtásokból, miáltal is vaskos növés eszközölhető. A gyökéredzés után a dugványok kis edényekbe ültetnek, és pedig csakis rostált tiszta gyepföldbe, mely homokkal és szarvasmarha-trágyával van keverve. A beültetésnél súlyt fektetnek arra, hogy a dugványok e nehéz földben ne ültessenek túlkeményen, hanem csak az edényekbe jól be lesznék rázva, mivel a folytonos locsolás által, mire a chrysanthemumnak oly nagy szüksége van, a föld úgy is keményen összesajtolódik. Az elültetett edények ugyanazon házban néhány napig a szaporító-ágyon hagyatnak, míg a megfogamzás észrevehető lesz, ezután egy másik +10° R. hőfokú virágházba asztalagyakra egészen közel a világosságához hozatnak, a hol 3 héten át egészen az átültetésig nyugodtan maradnak; száraznak soha sem szabad lennie a növénynek, mert a növést nem szabad megszakítani.

Ez időköz elmúltával a földtömeget a gyökerek jól áthatják és ekkor megtörténik az átültetés. Ehhez már 3-3½ hüvelyk vastagságú edényeket használ az ember, hogy a növényeket gazdag táplálékkal lássa el. A földkeverék áll friss gyepföldből, homokból és jó nagymennyiségű tehéntrágyából; a keverék azonban már nem lesz rostált állapotban alkalmazva, hanem durván és darabosan. A vízbecsepegtető-edényekre tesszük a tehéntrágya hulladékot, erre rá egy réteg földet, mire a növényt elültetjük, de szintén csak lazán és nem besajtolva, hanem az edényt 2-3szor erősen rá-tesszük az elültetési asztalra, ez által az alsó földréteg összenyomódik, a felső pedig laza marad és a víznek és levegőnek elegendő bejárását enged a gyökerekhez. A növényeket újra asztalagyakra tesszük rövid távolságokban egymástól, úgy hogy nem érintik egymást. Nyári tiszta időben és némi hőségnél folyton szellőztetünk, mert friss levegő e növény egyik főkelléke. Itt aztán maradnak a növények, míg újra erősen gyökeret vernek, ezután ismételten nagyobb edényekbe, a fent nevezett darabos, felében tehéntrágyával kevert gyepföldbe lesznek ültetve. Az elültetés az említett módon történik, csak gondoskodni kell, hogy az edényben jó vízlevezetést tartsunk fenn: t. i. hogy a gyepföld leváló darabjait és a tehéntrágyát első rétegnek tesszük. Gondoskodni kell azonban elegendő vízmennyiség hozzájárulhatásáról is, hogy a víz a növényeket széles, erőteljes, dús példányokká fejlessze. Levegőt annyit engedjünk a növényekhez jutni, a mennyi csak lehetséges. Ha a hajtásokon a fekete tetvek jelentkeznek, hintsük be őket szitált dohányporral, a mitől elvesznek.

Ha a növények 20 cm. magasságra nőttek, a fejeket meglehetősen mélyre lecsipjük, hogy vaskos növényeket nyerjünk. Ha már most e tenyésznövények ujólag gyökeret vertek és azok már meglehetősen telt, széles alakot nyertek, újra asztalagyakra helyezzük magas világos virágházakban.

A chrysanthemum-házak mind délre esnek nyeregeltető alakjában vannak építve, de a déli oldal sokkal hosszabb, mint az északi. Ily házban négy asztalagy van, melyek a föld felett 1 m. magasságban vasrudakon állanak és erős deszkákból készültek. Az asztalagyak és az üvegtető közti szabad tér 1-1.20 métert tesz ki. A szellőztetés fent történik. A szellőztetési csapok praktikus módon egyszerre nyitvatnak ki. Az asztalagyak feletti szabad téren a különböző ártalmas anyagok és gombák nem tartózkodhatnak úgy, mint az alacsony és kicsiny virágházakban az eset, hanem folyvást friss, egészséges levegő jár, mely a folytonos locsolás által elegendő nedvességet nyerc. A locsolás nem mint nálunk kaunával történik, hanem minden tenyésztő

ház vízvezetékkel van ellátva; a csövek tetszés szerinti helyen odacsavartatnak, miáltal elegendő gyors locsolás van lehetővé téve.

Az asztalágak következő módon lesznek elkészítve. Mint alsó réteg keskeny pázsittéglák lesznek fektetve a gyepes részszelet lefelé. Az ágy többi része frissen ásott pázsitfölddel és friss tehéntrágyával lesz arányosan keverve, kitöltve és deszkával egyenletessé téve. Ez asztalágakon — a szélesség szerint — 4–6 sor lesz vonva, és a chrysanthemumok 30–35 cm. távolságban egymástól ültetve. A további ápolás nyáron át szorgalmas locsolásból, levegő hozzájárulatásából és a levéltetvektől való óvakodásból áll. Az utakat, falakat és asztalágakat folyton nedvesen kell tartani, hogy elég nedves levegőt nyerjünk. A pinçirozás által ezalatt 3–4 erőteljes hajtás jött létre; ezeket már most a virágtenyésztésre tartjuk fenn, a többi hajtásokat kivágjuk, csak amazok maradnak meg — és felhasználják ennél fogva a növény összes tápszereit, a miből következik, hogy e hajtások a más módon kultiváltakkal ellentétben rendkívül erőteljessé válnak. A bimbóállományt a legfelső és legnagyobb bimbóra redukáljuk, a többiek letörjük.

Hogy I. rangú kiállítási virágokat nyerjenek, az amerikaiak a növényt csak egyetlen hajtásból nevelik, mely háborítlanul nő a magasba; a rajta levő bimbókat a főbimbó kivételével letörik, minek folytán e virágok gyakran óriási nagyságot nyernek.

A hűvösebb évszak beálltával a gyakori locsolgatás természetesen kisebb mérvűre korlátozzatik, és a hőfok fűtés által kellő melegségre emeltetik. „Odaát” többnyire csak nagyon korai és nagyon késői fajokat tenyésztenek, mert azon időben, mikor mikor mindenütt virágognak chrysanthemumok, ezeknek kisebb értékük van, és ebben az időben a sok fáradtság nem fizetné ki magát, melyet az amerikaiak a chrysanthemumra vesztegetnek.

A virágházak a virágzás idején felejtethetlen szemléletet nyújtanak; egyik virágzsépség a másik mellé sorakozik és ez egy versenytése fénynek és színeknek, a minőt csak a természet képes előtéríteni szeszélyes növényalkotásaival.

Gombák termesztése.

A gombatenyésztést illetve, mondhatni alig tenyésztünk belőle valamit és mégis hány olyan egyén van, ki napi keresményével nincs megelégedve, mégis számos alkalmas hely fölött rendelkezik, hol gombát termesztani lehetne. A gomba tenyésztésére alkalmas minden zárt hely mint csűr, istálló, üvegház, de különösen a pince. Szükséges azonban, hogy azon hely, hol gombát termesztünk, 8–15° R. hőmérséklet közt változzék. Nagyban termesztik a gombát Franciaországban, de legnagyobb mennyiségben Párisban

és környékén, a katakombákban és kőhányásokban, hol évenként szédítő jövedelemre tesznek szert. Páris egymaga több 2½ millió frank értékű gombát termeszt. Mely óriási mennyiség mind elkél, a hogy piacra kerül. Franciaország többi részén termesztett gombák értéke évenként túlhaladja az 5 millió frankot is és mégis mind kevés a kereslet kielégítésére, melyre két annyi is szükségeltetnének. — Nálunk szintén lehetne sikeresen termesztani a gombát és meg lehetnének elégedve még akkor is, ha azt csak önmagunk használatára fordítanók. — A gomba vetésére nézve az évnek bármely időszaka alkalmas, de különösen októbertől-márciusig. Tenyésztése és kezelése semmi fáradságba, sem pedig előzetes tanulásba nem kerül, a fő a tenyésztésnél jó 1 ó-avagy számártrágya és pedig legjobban tenyészik olyan trágyában, mely oly lovaktól származik, melyek zabbal, korpával, szénával egyszóval száraz takarmánnyal etetnek.

Mielőtt a trágyát fölhasználnók, szükséges azt rakásban 6 héten át a szabadban hagyni és többször megforgatni, hogy soha ne legyen tulságosan meleg. — Az így előkészített trágya a tenyésztési helyiségben, (ha a gombaágyak a földre jönnek) 60 cm. magasságra egyenletesen feltöltetik, hogy mindig egy és ugyanazon hőmérséklet legyen. Oly helyiségekben, hol az állandó hőmérséklet 12° R., elegendő a trágyát 45 cm. magasságra feltölteni. Lehet a gombát ezenkívül még széles álványokon, asztalokon, ládában is tenyésztani. — Ha a gombaágy nagyon meleg, szellőztetni kell azt és ha a trágya hőmérséklete 30 vagy 25° R.-ra esőkkent, elvetjük a gombát és pedig úgy, hogy minden 25 cm. távolságra egy 4–6 cm.-nyi gödröcskébe teszünk egy kis marékkal a csirából, melyet a kiemelt trágyával ismét befödünk és lapáttal egyenletesre ütjük. Az így bevetett gombaágy még szalmával betakarandó; 14 nap mulva, mikor csirázni kezd, mely azáltal lesz láthatóvá, hogy fehér szálak vonják be az ágyat, még földdel lázan befedjük körülbelül 7 cm. magasságra. — A föld jól átszítált kerti, sem nem nagyon nedves, sem száraz ne legyen. Használható e czélra réti föld is, melyet czélszerű homokkal, faszénporral és kőszénhamuval keverni. A további kezelés csak idestova langyos vízzel való megöntözésből, meg aztán gyakorta szellőztetésből áll. 4–6 hét mulva a gombák annyira fejlődtek, hogy azokat lemetszhetjük s pedig éles késsel. Régi gombaágyak teljesen kitisztíttatnak és ott, hol a trágya még csirákat tartalmaz melyek hasonlítanak a penészhez), a készletben levő új trágyával összekevertetik. Minden esetre azonban jobban járunk el, ha minden ágyat új csirákkal bevetünk, miáltal a termés biztosabb és sokkal jövedelmezőbb lesz.

Műmellékletünk:

Syringa vulgaris fl. pl. „Madame Lemoine“.

Lemoine Viktor ujdonságai mindenkor jogos feltűnést keltettek. Begoniahybridái s annak teljes válfajai, Gladiolus perennis, Phlox perennis decusata, Pelargonium zonale s egyéb gyűjtemény-növények fajainak egész serege mindig legrövidebb időben lett ismeretes a világ minden részében, jele annak, hogy Lemoine ujdonságai valódi és tartós becsűsel bírnak a kertészetben. Ezen szerencsés termelő újabb időben a teljes orgona-virágokkal (*Syringa vulgaris fl. pl.*) lépett fel. Az elég sok válfajok legkitűnőbbje a mai számban képbén bemutatott faj: „Madame Lemoine“. Gyönyörű faj ez és a legszebb fehér, melynek virágfürtjei 25 centiméter hosszúak. Minden egyes virág jól telt s alkatában valamint nagyságban hasonló a nyári violához. Nem legcsekélyebb jelessége gyors virágzása, miáltal legjobb alkalmazást talál a hajtásban.

M. V.

A növények vándorlása.

Ista Hanusz István.

Ha Európa mai növényvilága fölött szemlét tartunk, méltán lep meg annak gazdagsága; mintha csak ebbe helyezte volna a természet minden büszkeségét, hogy az összes szárazföldek emez igénytelen szögletét óriási földrész társainak fűvészkertjévé avassa. Akár gazdasági növényeinket, akár díszkertjeink virágágyait, akár sétate-reink árnyas boltiveit vesszük szemügyre: igazoltan látjuk, mert valóban fölülő nagy ama növények száma, melyek messze világrészekből, idegen éghajlatok alól kerültek össze, hogy itt mindig állandó növényártalatot alkossanak.

A montpellier-i fűvészkertben 24 ázsiai, afrikai és amerikai növényfaj önként honosult meg. Angliában 83 ilyen betolakodott van, köztük 10 amerikai, 50 a szomszéd területekről, 23 pedig hivatlanul követte az ember lábnyomait. Ch. Martius szerint a Pritszigeteken 2 amerikai növény, az *Eriocaulon septangulare* és a *Spiranthes cernua* gyakori, épen úgy jöhettek át észrevétlenül, mint az átok hinár, melyről alább lesz szó. (O. Peschel: *Neue Probleme* 1878. 25—26). Franciaországban 64 amerikai növényfaj települt meg magából, Amerikában ellenben 172 európai-féle. Grönlandbar lviगत közelében a bányamivelés folytán már 32-féle olyan gyom települt le, mely Európából került oda. (Dr. W. Sievers: *Amerika* 1894. 637.)

Ha a jövevényekkel világrészünk benszülött flóráját szembe állítjuk, be kell ismerünk, hogy szegényes az; hátha eltudnók különíteni, a mit Európa a növényvándorlás nagy tényezőinek azon ősi időkből köszönhet, mikor lakóhelye lassú átalakulásának mozzanatait az ember öntudatos figyelemmel még nem kísérte. Európa ugyanis

nemcsak kiváltságos éghajlatánál fogvást van arra hivatva, hogy Flóra bájoló gyermekeit mind kebelére ölelje, hanem ama helyzetéből folyólag is, hogy az óvilág két nagy földrészével épen keleten és délen jutott szomszédságba, honnan a keleti és déli erős légáramlatok jelentékenyen mozdítják elő a növények költözködését.

Az Uralhegység növényválasztó határ ugyan, — pl. az európai tölgyek, a hanga (*Erica*), a párlep (*Calluna*) teljesen hiányzanak annak ázsiai lejtőjén: de viszont nem választó határ az a nyílás, melyet „népek kapujá“-nak neveznek az Ural déli nyuló ágai és a Kaspitó között. Még kevésbé választó a Kherzo tengersizor, a Boszporusz, Dardanellák, a görög Szigettenger. A mint e legutóbbinak szigetei pihenő állomásokat képeznek Ázsia felől, úgy Afrika északi partjai sincsenek tengerekkel annyira Európától elválasztva, hogy a növényvilág meg ne találná útját földrészünk felé. Sőt Unger Európa hármdorki flórájának az ausztráliaihoz való meglepő hasonlatosságát magyarázva fölteszi, hogy hajdan Ausztrália Ázsiával és így közvetve Európával is összefüggött, minek folytán Ausztrália növényzete Ázsián keresztül Európába is bevándorolhatott.

Hogy pedig Európa a növényköltözésnek csupán pihenő állomásául ne szolgáljon, gondoskodnak róla e földrészi nyugoti és északi határhoceánjai, ez áthághatatlan gátjai minden e nemű terjeszkedésnek, mert a Golfáram szállit ugyan uszadékfát és azoknak a sósvíz fölött kiálló részein megtapadhatott csirázni képes magvakat is az Atlanti óceánon át Amerikából — de visszafelé nem, minél fogvást a keletről jött szállitmány Európában reked meg.

Nem tudjuk biztosan meghatározni az időt, mikor kezdődött az embernek öntudatos és saját érdekében célzatos beavatkozása a természet háztartásába; vagyis mikor kezdette el az egyik éghajlat szerves termékeit a másik alá áthonosítani. Aligha tévedünk, ha azt az ónércz és a borostyánkő kereskedés kezdetével tekintjük egykorunak, pedig erre nézve a legrégebb nyomok az őskor kifürkészhetetlen homályában rósódnak el.

Amerika fölfödözése előtt már elég gazdagnak hitte az emberiség Európát növényalakokban, de csalódott, mert mint Kohl mondja, Amerika e tekintetben úgy merült föl az óceánból, mint valamely új csillagzat, mely a szemnek is szokatlan növényalakok egész özönét tárta föl és melylyel közelsége miatt csere közlekedésbe lehetett lépni. A mit Amerika forró és mérsékelt övei Európának szolgáltatottak, nem sovány függelék ahhoz a növénykincshez, a mely ide Ázsia- és Afrikából került — hanem Amerika valóságos bőségszaru, melynek tartalma talán még félig sincsen kiürítve.

Elkezdődött bár a termékek kicserélése és honosítása, de befejezésétől még messze állunk. Európa a gabonamegért a szarvasmarháért és a lóért, melyeket nászajándékul vitt az újvilágnak, viszonyt annyiféle növényt kapott, hogy a fősorolásuk hosszú lenne; van azonban közöttök számos olyan, melyek az óvilág népeinek nemzetgazdaságát, földművelését új irányokba terelték. Ilyenek a burgonya, a kukorica, paradicsom, paprika, dohány, akácza (Term. tud. Füzetek XVII 97--106), újabban pedig a paszuly és tökre nézve mutatják ki az amerikai eredetet. Az északamerikai Egyesült államok 2891 növényfajából Észak-Európában 385 lelhető, az ausztráliai 4100-ból Középeurópában csak 136. A réti boglárka (*Ranunculus caris*) pedig meglelte az utat Amerikába, ugyanigy a kigyófü (Echium.)

Schouw dán phitogeografus azt mondja, hogy az éghajlati hasonlatosságnál fogvást, melyet Európa Északamerikával mutat, méltán volt várható, hogy onnan származott számtalan fanemű cserjesedő és dudva növényeink könnyen és végleg honosultak meg. Ezek közt az akác több fajtáján kívül az amerikai tölgyeket és tülevelű fákat említi, továbbá a *Spiraea* (bajnóca), *Kalmia*, *Azalea*, *Calicanthus* díszcserjéket, valamint számos fészkes virágú növényt, mint a *Rudbeckia* (Diószegi csutkakúp-ja), *Aster* (őszi rózsza), *So idago* (Diószegi rétkaré-ja), *Coreopsis* (Diószegi magszigony-ja) nemeket.

Hellwig szerint 151 növényfaj képezi a német agrikulatúraban az elmaradhatatlan gyomot; belőle 40-féle helyi származású, a többi Déleuropából vagy Kisázsiaiból jött, mint búzavirág (*Centaurea cyanus*), a tyukszem (*Anagallis arvensis*, *A. coerulea*), a pipacs (*Papaver rhoeas*), a szarkaláb (*Delphinium consolida*). Amerikai eredetű ellenben a szeprencze (*Erigeron canadense*), melyet Diószegiék hulló rojt-nak neveztek (Term. tud. Füzetek VI. 103--106); ez amerikai fészkesnek népies neve betyárkiró. A csészekürt (*Oenothera biennis*) Virginiából 1600 táján telepedett meg nálunk; észak-amerikai eredetű a farkasfog (*Bidens bipinnata*), a *Rudbeckia laciniata* Erdélyben Bruckenthal báró kertjéből terjeszkedett el s Felek környékén már vadon terem. A *Cuscuta racemosa* Mart. nevű aranka Braziliából származik, a *Galinoga* vagy *Sogalgina parvifolia* Peruból.

Hazánk bevándorlott növényei még a tatár répa (*Crambe tatarica* Sch.), a tatárok hozománya keletről; cigány pereputytal érkezett a maszlag (*Datura stramonium*) Keletindia felől, Erdélyben vagy 200 év óta honos; a *Trifolium uniflorum* lóherét keletről érkező hajók szállították be Fiume területére. A konkoly (*Agrostemma githago*), a gomborka (*Myagrum sativum*), az *Euchidiul syriacum* gabonameinket követték, velök költöztek át Ázsiából Európába. Műveltetésből vadultak el

a történeti idő folyamán, mint Dr. Hunfalvy János mondja, a következők: Az olasz vadóc (*Lolium italicum* A. Br.), az olasz nád (*Arundo donax*) csak Dalmátországban (Term. tud. Füzetek VIII. 145--152.); az erdei tulipán (*Tulipa silvestris*), az ékes csilla (*Scilla amoena*), a konyuló sárma (*Ornithogalum nutans*), a kék lilium (*Iris germanica*), a szelid gesztenye fája (*Castanea vesca* Gaertn.), a kender (*Cannabis sativa*), a török seprő (*Kochia scoparia* Schrad.), a mirkahafű (*Chenopodium ambrosioides*), a paréj lórom (*Rumex patientia*), a Silybum marinum Gaertn. fészkes, az orgona (*Syringua vulgaris*) Délmagyarország hegyvidékén *Josikaea* nevű változattal.

Továbbá a petrezselyem (*Petroselinum sativum* Hoffm.), az édes ánizs (*Foeniculum officinale* All.), a kapor (*Anethum graveolens*), a kőrócsa (*Sempervivum tectorum*) a karórépa (*Brassica napus*), a kerek répa (*Brassica rapa*), a repesén (*Brassica nigra* Koch.), a mustár (*Sinapis alba*), a torma (*Cochlearia armoracia*), a keserű szirmanyúlt (*Iberis amara*), a szigormag (*Sicyos angulatus*), az alkörmös (*Phytolacce decandra*), a szőlőtő (*Vitis vinifera*), a túskepár (*Paliurus aculeatus* Sm.), melyet a nép Krisztus tövise néven ismer, a hasindító fű (*Euphorbia lathyris*), a diófa (*Juglans regia*), a budapesti Gellérthegy *Peganum harmata*-ja, a *Ruta graveolens*, a sósdí (*Oxalis stricta*, *O. corniculata*), a birsalmafa (*Cydonia vulgaris* Pers.), a meggyfa (*Prunus cerasus*), a luczerna (*Medicago sativa*), a zanót vagy sárga akác (*Colutea arborescens*), a lóborsó (*Vicia sativa*), a mezei borsó (*Pisum arvense*).

A növényvándorlás érdekes példáját hozza a Pallas lexikon (III. 295). A bimbóka (*Barra* szerint *Erechtites* Raf.) sugaras fészkes gyom Amerika melegebb tájain, Ausztrália és Uj-Seelandban 12 fajjal, de elterjedt Ázsia melegebb vidékeire, újabban pedig Európába vándorolt a hieraci folie nevű alfaja. Nevezetes, hogy kiindulása pontját itt hazánkban választotta; először a zágrábi szőlők közt és az erdővágásokban mutatkozott. Ezt az ajgófű (*Senecio*) fészkes, egyébként zsorbóka (*Sonchus*) féle termetű növényt Vukotinovic *Senecio sonchioides*-nek nevezte el. Később jelentkezett Vas és Sopron megyék határán, Kőszeg körül eljutott a Hanságba, Zala megyében Tátika, Keszthely, Mura-Kereszturba. Ezután vették észre Stajerországban és Alsó-Ausztriában.

A szerb vagy sertés-tövis (*Xanthium spinosum*) vándorlásával a Magyar orvosok és Természetvizsgálók vándorgyűlései 1846-ban kezdenek foglalkozni. E növény Fiume környékén a karsztos hegyvidék uralkodó gyomja a kövi borsóka (*Satureja variegata*) és mezei zsálya (*Salvia pratensis*) társaságában. Kovács Gyula figyelmezteti Kassa várost, hogy talált a határában belőle, Debreczen és Mohács körül pedig annyira elterjedt, hogy sok

holdnyi legelőt haszonvehetetlenné tett. Szenczy Imre szerint 1797-ben Wolny tanár a Szerémségben még csak egyes példányokat látott, Rochel 1817-ben a Bánátban még egyet sem. Diószegi és Fazékas fűvészkönyve sem ismeri még 1807-ben.

A Karas balpartján (akkor még határőrvidék) 1835-ben már sok volt, Arad és Biharmegyében a Szerémségből terjedt el vagy 80 éve; 1826-ban Pestmegyéből még hiányzott, de Pécs környékén ritkábban előfordult; Keszthelyen, Csornán, Sopron határán 1847-ben erősen terjeszkedett, utóbb elhatott Bécsig. (Munkálatok VII. 199-200. VIII. 132-233.) Morvaországba a magyar gyapjával került. Erdélyben 1857 óta honos, midőn oda egy sváb teleppel költözött be, miért svábkórónak nevezik a Kis-Küküllő völgyén. Vándorlása utját jelzi Rodiczky Jenő a Természet 1871. 331-333 lapjain „Egy bolyongó” czímen. Legtüzetesebben Dr. Borbás Vincze foglalkozott vele az akadémiai kiadványokban 1893-ban.

A *Tragus racemosus* Desf. idegen eredetű növényt hozzánk és Alsó-Ausztriába sertések hurczolták be. Délről jött az *Ornithogalum narbonense* nevű zöldsik. Azt mondja Clusius (Hist. 237), hogy a kálmos-t (*Acerus calamus*) Ázsiából Oroszországban át tatárok hozták Európába. A *Stenachis bellidiflora* A. Br. északamerikai jövevény. Az átokhinár (*Elodea Rich.*, *Udora Nutt.*, *Apalanthe et Egeria Planch.*, *Anacharis Rich.*, vagy vizdög Amerikában 10 fajjal otthonos; belőlök csak az *Elodea canadensis Rich.* et *Mich.* került Európába és ellepte Anglia, Németország és Belgium vizeit. Nagy-Britanniában 1836-ban tűnt föl, Irlandban Warrington mellett 1841-ben, Skócziában Berwickshire-ben 1847-ben. Valószínű, hogy a *Nymphaea odorata* gyökereihez tapadva jött át az Óceánon. 1882-ben a Muránál Kis-Barkócz mellett lelte Dr. Borbás, azóta Pozsony, Budapest és Soroksár határán s a Csepelszigeten is fölütötte tanyáját. Tasmaniában 1862-ben, a Gangesz folyó mentén 1873-ban, Új-Zelandban 1880-ban vették észre. (Pallas lexicon II. 295-296.)

Pör alatt áll a kukoricza, hogy igazán amerikai hozomány-e?, a Tudományos Gyűjtemény (1820. III. 16-23) H. A. betűs írója, midőn De la Broquière Bétraudon magyarországi utazását a XV. századból ismerteti, Szegednél így szól: Ebből tetszik ki, hogy akkori időben, mint mai napig azon tájéknak lakosai többnyire kukoricza lisztből csinált pogácsákkal élnek, melyeket malai-nak (malé?) hívnak. E megjegyzésből azt lehetne következtetni, mintha a kukoricza legalább is 62 évvel Amerika fölfödözése előtt nemcsak ismeretes, de szélteben elterjedt és használt kulturnövény volt volna Magyarország alföldén. A Tudományos Gyűjtemény csillagozójának tévedése azonban onnan eredt, hogy a francia útleírás szöve-

gében a „mais” kötőszót mais-nak olvasta és kukoriczának fordította, holott a mais vagy mayis az 1514-ben fölfödözött Peru lakóitól a kukoricza jelzésére használt mahir hangzású szavából származott. A malé szó azonban úgy látszik régebbi konyhatermékről tapadt a kukoricza lepenyre.

És mégis ujabban tünedeznek föl nézetek, azt vitatók, hogy e kulturnövény nem nyugatról került Európába. A dinnyefa (*Carica papaya*) ismertetésében azt mondja a *Gartenlaube*, hogy némely dohányfajtákhoz, valamint a kukoriczához is gyanú fér, hogy nem kizárólag amerikai eredetűek. Ugyanily értelemben vehető *Peschel-Leipoldt* (*Physische Erdkunde* II. 572.) nyilatkozata is, hogy a keleti félteke gabonaneműinek tenyésztete Amerikában épen oly jól sikerül, mint nálunk; rendkívüli meghonosodási képességet mutat névszerint a kukoricza, melyet Kanadában is művelnek.

Bonafous is 1836-ban kimutatni törekedett, hogy a kukoriczát Amerika fölfödözése előtt Keletindióban és Egyiptomban mivelték: úgy tehát az nemcsak a nyugoti, de a keleti féltekének is helyestöves (autochthon) növénye; sőt Siebold ábráin a japáni jelvények közt látható kukoriczacső és utal is a nevezett tudós olyan japáni munkára, mely azt mondja, hogy tengeráramlat útján jutott el a kukoricza 1200 év előtt a fölkelő nap országába. Hozzáteszi még azt is, hogy midőn az európaiak először Japánban megfordultak, ott a kukoriczát művelés alatt állónak lették. Japán a portugál hajósok 1543-ban földöztek föl, Marco Polo ellenben már 1298-ban mint Cipangut ismertette. Schmarða azt mondja föld körül tett útjában, (1843-1857) hogy Ceylonban a szingalok nem szeretik a kukoriczát, de évente kétszer vetik mégis, májusban és novemberben, az első termés augusztusban esik, a vele bevetett fölület mintegy 1265 acre.

Hogy a kukoricza eredete a forróvívi Délamerikában keresendő, St. Hilaire mondta ki először. Victor Hehn élesen kikel az ellen, hogy a törökbúza elnevezésből, meg hogy e kulturnövény ma már az egész világban dél- és kelet felé el van terjedve, érvet kovácsoltak a kukoricza amerikai eredete ellen (*Kulturpflanzen und Haustiere* 1877. 546.); sőt határozottan eretnek nézetül bélyegzi, hogy Fraas a *Synopsis florae depicae*ben mindenféle érvet összehoz, hogy a kukoricza őseredetiségét az óvilág javára megmentse. Bonafous ellen *Alph. De Candolle* a *Géographie botanique* 943. lapján szállott sikra.

Magyarországon elsőben Kunszt János (Természet 1874. 224-228.) mondta ki, hogy a kukoricza valóban Amerikából ered-e, azt határozottan állítani és bebizonyítani nem lehet. A Természet-tudományi Közlöny (1887. 179-181.) nem tagadja amerikai eredetét, de azt erősen vita'ja, hogy hazánkba kelet felől érkezett. K. Nagy Sándor

ellenben 1883-ban úgy szól, hogy tengerit vagy törökbuzát Csikmegyében még csak néhány év óta termelnek a székelyek, kezeléséhez nem is nagyon értenek, — különösen sűrűen hagyják, így a kóró megvastagodni, a cső megnőni nem tud.

Uj pöszméte:

Neuwied-i legkorábbi, P. Hoppen.

A hetvenes évek végén lett Hoppen Péter által Neuwiedben tenyésztve és még eddig Németországban nincs elterjedve. Koch Ad. kertfelügyelő Braunschweigban legelőször a „Német pomolog-egylet tagjainak egyleti lapjára“ 1889. évfolyamának 66. oldalán írta le mint „A Neuwied-i legkorábbi, P. Hoppen“. Gyümölcse többnyire hosszukás, ritkábban gömbölyded, néha egyenlőtlen, nagy, gyakran igen nagy. Hossza 38.2 mm., szélessége 78.7 mm. Héja vékony fényes, gumós és puhelyszerűen szőrözött. Alapszíne világoszöld, érett állapotában sárgászöld, csészéjén fehéres. A nedvdús gyümölcs íze rendkívül kellemes, édes. A legelső teljesen érett gyümölcsöket 1890. évben június 20-án, 1891. évben július 8-án *, 1892. évben június 27-én, 1893. évben június 20-án és 1894. évben június 20-án. Az általam ismert nagygyümölcsű fajok közt a legkorábban érő. E faj különös korai érését jellemzi, hogy gyakran a bokor belsejében, árnyékban függő gyümölcssei legelőször lesznek érettek. Természetesen a tipikus korai érés csak akkor áll be, ha a növény 3—4 éves kort ért el. A bokor növése erőteljes és egyenesen felfelé álló; tövisei sűrűek, 1—3 rétüek és meglehetősen hosszúak. Gyümölcsözése dús. E faj az érés sorrendjében a „Minimál“-t követi és a „Green yellow reestling“-et és „Yellow lion“-nal egy idejű, de mind a hármat nagyságra és kitünő ízével felülmúlja. Kitünő asztali és piaci gyümölcs, melyet általános tenyésztésre ajánlhatunk.

A „Neuwied-i legkorábbi“ tenyésztésére nézve P. Hoppen úr a következőket írja:

„A hetvenes évek második felében s. g. erdőcskémbe fekvő ¼ hektár nagyságú kertemben több különböző, különösen kiválóan fejlett fajokat vettem, közöttük Mertens is. 1881-ben az összes magoncok már másodszor gyümölcsöztek, és észrevettem, hogy 90% a szülők mögött maradt, csak néhányan érték utól nagyságra és minőségre nézve a szülőket, melyeket elkülönítve és megjelölve ültettem, és a legnagyobb rész tüzre ment. A kevés elültetett magoncok között volt egy a Mertens fajból, mely korai érettsége, vékony héja, nedvgazdagsága és a bogyók nagysága által feltűnt és melyet újra más helyre ültettem. 1882. őszén következett a nagy

* Ez évben itt is, mint mindenütt a tenyésztet jóval később állott be.

Rajna-áradat; kertemben a víz 4 m. magasságban állt; midőn a víz 1 méterre apadt, fagy állott be, és egy 12—15 cm. vastagságú jégréteg képződött, mely az alatta apadó vizet követte és minden növényt elpusztított, melynek nem volt elég ellentámasztási képessége. Midőn a jég tavasszal elolvadt és a kert járható lett, az összes roncokat eltávolítottam, közöttük a málna-magonczokat is. 1883-ban azon helyen, hol a magonc állt, 8 hajtás jött a földből, melyek 1884-ben jól meggyökereztek, elválasztattak és külön elültetettek. A gyümölcs jó tulajdonságai állhatatosan megmaradtak, a mi arra birt, hogy néhány gyümölcsöt a német pomolog-egylet üzletvezetőjének, Koch kertfelügyelő úrnak küldjek meg vizsgálás végett, a ki aztán az elnevezést eszközölte s. i. t.“

Maurer H.,
Jena.

* * *

Mi ehhez azon megjegyzést fűzzük, hogy e tenyésztésnek a kertészet előmozdítását eszközölő egylet Poroszországban az elismerő oklevelet a következő okadatulással adományozta: „Tekintettel nagyon korai érésére és mellette tekintélyes nagyság, továbbá rendkívül vékony héja és nedvgazdagságáért.“ E faj nagyon kiváló, és bizonyára örömmel fog besoroztatni a pöszmétegyűjteménybe.
Szerk.

Uj Gladiolus.

Tenyésztője: Souchet. Eladja: Vilmorin, Adrieux & Cie, Párizsban.

Armagnac. Gyönyörű barka, nagy intenzív-piros virágokkal, fehér vonalokkal, sötétbarna csikokkal, Színezése csinos.

Behanzin. Virágját skarlátpiros alapon széles palaszínű sávok fedik fehér vonalokkal a párták közepén. Barkája szép.

Berryer. Nagy és szép cseresznyepiros virággal az igen hosszú és széles barkákon, elefántcsontszerű színezéssel gyengéden befuttatva és csak gyér sárga és biborszínű foltokkal.

Blanc d'Ivoire. Szép virág, széles alapon, széles barkán elefántcsontszerű színezéssel, csak gyengéden és gyéren befuttatva sárga és biborszínű foltokkal.

Colibri. Nagyon csinos, pajkosan díszített rózsaszínű és elefántcsontszínű növény; virágja imponáns külsejű.

Diadème. Nagy virágokkal szabályosan ellátott barka; a virágok a sárga válfaj legnagyobbjai és leginkább vannak kinyitva. Pártái halványzöld, ibolyás-rózsaszínnel határolva. Kiváló növény.

Gargantua. Gyönyörű barka széles nyílt karmirózsa — violapiros csikokkal dúsán ellátott és közepén piros virágokkal. Ritkítja párját.

Girandola. Szép barka; széles pisztrángrozszínű, narancssárgán csíkozott virágjai vannak. Szép, élénk színezés.

Granité. Nagy, rózsaszínű virág sötétebb csikokkal és pontokkal; nagy, fehér foltokkal. Barkája igen hosszú és sűrűen teleaggatott.

Lampadaire. Nagy, erős barka, cseresznyepiros, erősen csíkozott és barna foltokkal ellátott virágokkal. Vonalai és foltjai nagyon figyelemre méltók.

Multipliant. Figyelemreméltó növény virágzó részeinek sokszorosítása folytán, melyek mindenkor egész a kétszeresedésig megy. Virágjai nagyok,

sima fehérek, széleiken ránczozott és violázottak. Sokszor egy száron 8—12 virág van.

Olympe. Nagy barka és erősen nyílt virág virágószasszinnel futtatva, tiszta, fehér foltokkal.

Rajah. Szép halványárga virágok gyönyörű barkája; virágjai rózsásan szegélyezettek. Új és páratlan színezés.

Rosalba. Hosszú és szabályos barka, csinos, fehér alapú, élénk kármínpiros vonalokkal, gyengén fedett virágokkal. Páratlan növény.

Thais. Finom barka gyengéd rózsaszín virágokkal, melyeket élénk kármín rózsaszín szegélyez. Foltjai elefántcsontszíniűek, a növény nagyszerű hatása.

Tigridia. Virágjai pisztrángpirosak, szélesek és nyíltok, behintve kármín rózsaszínnel.

Walkyrie. Szép barka narancs-scarlártpiros virágokkal, idegenszerűen behúzza palásviolaszínnel. Tiszta eredeti növény.

Eryngium (Ezüstcsalán.)

Más idők — más emberek — más növények. Nehány év előtt a csalánfajokat semmi célra nem használták, míg jelenleg a dísznövények közt foglal helyet. Vagy nem voltak meg a fajok, vagy ha igen, azok célszerű használatát még nem tudták. — Igen sok csalánfajt ismerünk, és ezek közül legszebb, legnevezetesebb az ezüstcsalán; e csalánra akarom a kertészek és a kertészet barátai figyelmét fölhívni. Nevezetesebb fajok a következők:

Eryngium olyverianum. Igen szép növésű növény, elragadó ametyské virággal és szárral, melyek úgy álltvenyek, mint kisebb kertekben nagy tetszést aratnak és mely csalánfaj mindenütt megterem.

E. collettinum, magas növésű növény, igen szép aczéllék, laza és hosszúszerű virágokkal.

E. alpinum, egyike a legszebb fajoknak, különösen szépek aczéllék virágai.

E. giganteum, mely ezüstcsalán név alatt ismeretes, nevét onnan nyerte, mivel a növény szára és virága az ujonnan vert ezüsthöz hasonlítanak. Középmagaságra nő és különös jó hatással fest a kertben.

Új kitartó napraforgó fajok.

Helianthus perennis sp.

A virágkötészet, szükségéhez képest választja magának az anyagát és divatosabb teszi; úgy lettek a Helianthus-fajok is divatos virágokká a virágkötészetben.

Hel. laetiflorus, aranyárga, egyszerű, a Cactus Dahlia-hoz hasonló virágokkal.

Hel. multiflorus fl. pl., teljes, sárga virágokkal.

Hel. multiflorus maximus igen nagy, szép világos sárga virágokkal.

Hel. strumosus. Virágai fénylő aranyárgák, nem nagyok és középekön feketék; legkésőbb virágzó faj, mely csak október és novemberben virágzik.

Ezen növények mindenütt igen jól tenyésznek és a telet a szabadban könnyen kitartják. *M. V.*

Scabiosa caucasica.

Elég sok, kitűnő fajokkal rendelkezünk már az élő növényekből, de alig találunk szebbet s minden célra alkalmasabbat, mint a Scabiosa caucasica. — Erősen fejlődő, bokros növényeket képez, melyek juniustól októberig nagy számban hoznak gyönyörű szép, nagy, gyöngéd világoskék virágokat, melyek 20—25 cm. átmérőjűek és nagy végszirmai által különösen hatásosak. A virágokat hosszú ideig eltarthatjuk s mivel szépségük kiváló, a kötészetben nagy hasznát vehetjük.

Scabiosa caucasica alba újabb válfaj; tavaly hozták üzleti forgalomba; nagy virágai hófehérek s szépek, de még sem fogják elfeledtetni a régi fajt. — Van továbbá egy kénsárga faj **ochroleuca**, melyet a kötészetben keresnek és a kertben is nagy hatással bír. *M. V.*

Trollius.

Az időjárás szerint már márczius végén és április elején indul virágzásnak és így mint korán virágzó növény nagy hatást kelt. — Újabb fajai különös jó élő növényeknek váltak be.

Trollius Fortunei fl. pl. Japánból származik; igen szép növény és nagy, telt, narancsvörös virágokkal bír.

T. napellifolius mindannyi közt legkorábban nyílik s virágai feltűnő nagyok, aranyárgák. Leveli szép sötétzöldek és nagyok.

Trollius caucasicus »Orange Globe« ujdonság, mely a caucasicus és a Fortunei keresztezéséből fejlődött ki, az összes fajok között a legszebb. A növény szép elágazott bokrokat képez, nagy narancsvörös virágokkal, melyek azonban csak későbbben, május és júniusban fejlődnek.

Kitartó Pyrethrum.

Az utolsó években igen szép és nagyvirágú, egyszerű és teljes Pyrethrum hozatik forgalomba Anglia által, melyek hűvösebb és nedvesebb helyekre nagyon ajánlhatók. — Alföldünk nem alkalmas tenyésztésére, hanem annál is inkább Felsőmagyarország és Erdély, egyáltalában a hegyes vidék, hol nagyban tenyészendő lenne. — Ezen szépvirágzású, különféle színű növények alacsony bokrokat képeznek szépen világoszöld lombbal és gyökérszétválasztás által szaporíthatók. — A szép és dús virágzás június elején-közepén kezdődik és eltart július végéig, sőt némely egyszerű fajnál szeptemberig is. — A virágzárak gazdagon jelentkeznek és 30—50 cm. magasra is nőnek.

~~Helianthus~~ spiraea-cserjék.

Ezen finom élő spiraeafajok lassó elterjedése Ausztriában, főleg azonban Magyarországon csakis a meleg időjárásban keresendő. Anglia és Hollandiában ugyszintén Észak Németországban gyakran találkoznak sok és pompás fajaival. El nem képzelhető szebb növény, mint egy az alatt felsorolt fajokból. Különösen szépek a következő fajok:

Spiraea japonica, ezen mindenkitől ismert szép faj, mely legtöbbször télen tenyésztetik; szép tisztfehér virággal bír.

Sp. jap. multiflora. Újabb alacsony faj, igen sok tisztfehér virággal.

Sp. jap. mult. compacta 1890 óta ismeretes; alacsony tömör növésű és gyönyörű fehér virágokkal bír, melyek szintegy mint a multiflora és japonica minden nagyobb kereskedelmi kertészetben korán virágzó növények, kerti dísznek, továbbá téli virágzó, edénynövénynek is használtatik.

Különösen ajánlhatók kerti és díszítési célra a következő fajok:

Spiraea aruncus (L.) legszebb színezésű 2 mtr. magas, tollcsomóhoz hasonló virágfürttel.

Sp. astilboides, Japánból nem régen behozott igen hosszú hófehér hajtással bíró növény. A legszebb fajok egyike.

Sp. Humboldtii (L.), 2 mtr. magas, pompás virágfürttel; gyönyörű faj.

Sp. Thunbergia (L.), szintén félmagasságú növény, gyönyörű virágfürttel.

Sp. Ulmaria fl. pl. (L.), másfél méter magasságú növény, telt fehér virágfürttel. Egyes virágai hasonlítanak egy Achilleához.

Ki kertjében szép növényeket óhajt birni. Ültessen ezen fajokból, melyeket, jobb fejlődés kedvéért, árnyékosabb helyre ültessünk és száraz időben bőségesen megöntözzünk. *M. V.*

A zöldség és főzelék-félék megőrzése télen.

Nemcsak a mag helyes választása, a jókori vetés és a kezelés tartandó szem előtt, hanem a zöldségnek télen át való megtartása és megőrzése is. A zöldséget és főzeléket, ha csak lehetséges, száraz időben vesszük ki a földből, mert száraz időben aratott zöldség sokkal kevésbé van kitéve a rothadásnak mint az, melyet nedves időben vettünk a földből. Sok növény inkább szereti a száraz, szellős pinczét, ha az nem nagyon meleg, sem tulságosan hideg. Használható a zöldség megőrzésére földfeletti helység is, mert egynehány fok hideg annak tarthatóságára befolyással nem bír, azonban soha ne tegyük egész készletünket egy helyre, pinczébe avagy kamarába, hanem későbbi használatra alkalmazzunk a verembe való tevést; zöldségek mint: petrezselyem, pasztinák, sárga répa, pozdor és egyáltalában a gyökér fajokra nézve előnyös a szabadban való elhelyezés. — Minden a szabadban elhelyezett zöldség sokkal tovább marad üde sőt a jövő év május haváig is el lehet tartani. — Tanácsos a zöldségeknél gyökereit jól tisztítani, levelektől megfosztani és azonnal lehetőleg mélyen kerüli földbe szorosan egymás mellé elásni. Ha közeledik a tél és vele a hideg napok, fedjük be szalmával, nagyobb hidegeknél pedig még földdel is.

Főzelékek a gyökérrel együtt ásatnak ki, minden fölösleges levéltől, úgy hogy csak az ép szép levele megmaradjon, megtisztítatnak és körülbelül 50 cm. mély verembe, szorosan egymás mellé elhelyeztetnek és így födetnek be földdel. — Kelkáposzta a gyökérrel fölfelé helyeztetik el és takartatik be földdel. — A rózsa-kelkáposzta leg-több ideig marad a szabadban és akkor pinczébe tétetik, hol gyökerei nedves földbe ásatnak. — Karfiol csakis világos pinczében avagy nagyon mély veremben helyezendő el télire, azon okból, hogy a fejek még továbbra is fejlődhessenek, melyek azonban csak újévig épek maradnak.

*K. A.,
könyvhakertész.*

Fölhivás

Délmagyarország kerttulajdonosai és kertészeihez az alapítandó Délmagyarországi kertészeti egyesület érdekében.

Az akarat, egyes személyt egy egylettel egyenrangúvá tétetni, szerény véleményem szerint, rég leküzdött álláspont. Ami egyes személynek c-ak nagy áldozatok árán sikerülhet, azt egy egylet a legkisebb fáradság igénybe vétele nélkül sikerre vezetheti.

Minő pompás Magyarország, de kü önösen déli vidékének: Délmagyarország földje. Mi mindent lehetne ennek földjéből nyerni, ha egyesülés útján egymást segítők!

A t. cz. rózsakedvelőknek!

Az oltógalyak széküldése megkezdődött s ennél fogva kérom, hogy becses rendelésüket mielőbb beküldeni sziveskedjenek. Előadásra csakis kitűnően érott rügyek kerülnek. Mellékelt árjegyzékem felvilágosítást ad az eladó fajokról.

MÜNLE VILMOS.

Délmagyarországnak kertészeti egyesülete mind- ezideig nincs. Alapítsunk tehát egyet! Oly egyesületet, melynek legyen létjoga, mely szabadon minden besugásoktól, hivatva legyen a kertészet művészetét az öt megillető magaslatra emelni; mely végre képző és nemesítő hatáskörrel bírjon!

Délmagyarország bőven rendelkezik oly egyénekkel, kik a társadalomban elfoglalt állásuknál és általános műveltségüknel fogva képesek lennének, a létesítendő egyesületnek szilárd alapot adni. Tegyük a megpendített eszmét magukévá!

Képzhetetlen, hogy Délmagyarország kerttulajdonosai és kertészei fönti indítványomtól elzárkózzanak. Kérem tehát őket, sziveskedjenek minelőbb eziránti véleményüket levelező lapon tudtomra adni és az egyesületi kötelékbe való esetleges bejelési szándékukat a további teendők czéljából bejelenteni.

A hangulat kipuhatólása után meggyőződhetünk, mennyire hordják szívükön a Délmagyarországon kertműveléssel foglalkozó egyének a délmagyarországi kertészetért síkra szállni.

Kérem tehát a szokott közönységtől eltérőleg velem mielőtt tudatni, hogy a létesítendő egylet mellett vagy ellene foglal el álláspontot.

Teljes tisztelettel

Hanzel Albert,

uradalmi főkertész, Beodra (Torontálmegye.)

Irodalom.

Terra nemzetközi kertészeti címűtára. Kiadja R. de Terra, Steglitz—Berlin Umlandstrasse 28. II. kiadás. E címűtár kitűnő összeállítását már első kiadásától ismerjük. A most megjelent kiadást lenyegesen megjavították és a helytelen, tökéletlen vagy már nem is létező címek (mely hibákban a legtöbb címűtár leledzik) teljesen ki lettek hagyva, úgy, hogy e könyv most már jó és biztos címűsor felett rendelkezik, a mi minden a kertészeti szakmával összeköttetésben lévő czégek nagy hasznára lesz. A címűtár két részre oszlik: 1. rész, Németország minden szakmájú kertészeti üzletét tartalmazza, a hozzátartozó posta és vasúti állomás jogi képviselők, szállítók és incasso-üzletek megjelölésével; megnevezi továbbá a kertészeti határidőket, botanikai kerteket, kertészeti tanintézeteket, míg egy „beszerzési források kimutatása“ mindenféle kertészeti eszközök beszerzésére vonatkozólag megbízható czégeket sorol fel.

2. rész (külföld) hasonló sorrendben, Belgium Dánia, Angolország, Franciaország, Németalföld, Olaszország, Luxemburg, Ausztria-Magyarország, Oroszország, Svédhon, Norvégia és Svájc kertészeti czégeit és a beszerzési források kimutatását tartalmazza.

Kívánatosnak találjuk, hogy e csakugyan megbízható kertészeti címűtárhoz még egy harmadik rész is csatoltatnék, t. i. a tengeren túli kertészeti czégek címűtára, miáltal a „Terra-féle kertészeti címűtár“ az összes kertészeti kiviteli czégek köszönetét vívná ki magának. Végre megemlíthetjük, hogy a címűtárt a címűsor teljessége, kimerítő volta és pontos összeállítása tekintetében egyetlen — az összes európai államokat — felölelő címűtár sem mulja fölül.